

שירות הביטחון הכללי

תהליכי האסלאמיזציה ברצועת עזה מאז השתלטות חמא"ס

תהליכי האסלאמיזציה ברצועת עזה מאז השתלטות חמא"ס

רקע

החברה המוסלמית מאופיינת על פי רוב כחברה מסורתית, בה "השריעה" (ההלכה המוסלמית) מהווה חלק בלתי נפרד מהחוק והחוקה. מרכזיותה של הדת בא לידי ביטוי גם בעובדה שכמעט ואין שימוש במילה "חילוני" בשפת היום יום.

מאפיין זה נכון גם לגבי האוכלוסייה הפלסטינית ב"שטחים", הגם שהיסטורית קיימים הבדלים בין הרצועה – **שהייתה תמיד יותר שמרנית ויותר אסלאמית**, לבין איו"ש שהייתה פחות (בין היתר, בשל היקף האוכלוסייה הנוצרית בערים כגון בית לחם וראמאללה).

לצד זאת, בעקבות השתלטות חמא"ס על הרצועה (יוני 2007) והתבססותה שם כשליט ריבוני בלעדי (לאחר חיסול "האופוזיציה" של פת"ח), **ניכרת האצה במגמת האסלאמיזציה וההקצנה של הרצועה**, כאשר חמא"ס מכשירה בהדרגתיות את האווירה ליתר אדיקות וחזרה לדת ברוח האידיאולוגיה שלה.

תמונת המצב ברצועה

בשטח, בעקבות השתלטות חמא"ס על הרצועה, ניתן להבחין בעלייה משמעותית באימוץ סממנים דתיים חיצוניים, דפוסי התנהגות ונורמות אסלאמיות המצביעים על "יישור קו" של הציבור ברצועה עם שלטון חמא"ס. דבר זה בא לידי ביטוי באימוץ קוד הלבוש והמראה האסלאמי, ובכלל זאת, גידול זקנים, לבישת רעלה ובגדים צנועים; שימוש בשפה ובאוצר מילים האופייניים לחוגים האסלאמיים (פסוקי קוראן, ברכות, שבחים לאל) והבלטת אורח החיים הדתי, באמצעות ריבוי תפילות במסגדים וכד'.

סממנים אלו, שהם ביטוי בשטח לחדירת רעיונות חמא"ס בקרב האוכלוסייה הם פרי פעולות יזומות של חמא"ס, שבהיותה הריבון הבלעדי ברצועה "מכתיבה מלמעלה" סדר יום אסלאמי באמצעות הפעולות הבאות:

- אכיפת נורמות ברוח הדת ואורח החיים המוסלמי. במסגרת זו בולטות:

- כפיית קוד לבוש, ברחוב, בבתי הספר ובתי המשפט. כך, בבתי הספר חייבה חמא"ס את התלמידות לעטות כיסוי ראש ולהגיע בבגדים רחבים "ברוח האסלאם". מנהלות בתי הספר מאיימות בהרחקת תלמידות שמסרבות לעשות כן.

- בבתי המשפט – "מועצת המשפט העליונה" מחייבת את עורכות הדין להתייצב בבתי המשפט בלבוש אסלאמי (הכולל כיסוי מלא של הגוף), והיא הנחתה את השופטים לסרב לקיים דיון אם עורכות הדין אינן ממלאות הנחיה זו.

- בטלויזיה הרשמית של חמא"ס (טלוויזיית "אלאקצא") כל מגישות הטלויזיה עוטות רעלה.

- ב"רחוב" – אסרה חמא"ס על גברים להתרחץ בים ללא חולצה, וכן הטילה איסור על בעלי עסקים להציב בובות של נשים בחלונות הראווה, ופעלה להסרת פוסטרים של דוגמניות בבגדי הלבשה תחתונה.

- **הפרדה בין המינים** – חמא"ס אסרה על רחצה משותפת בים ועריכת טקסים מעורבים. בבתי הספר הורחבה ההפרדה גם לנושא המורים, ועל מורים ממין זכר נאסר ללמד בבתי ספר לבנות, והם הוחלפו במורות. בנוסף, חמא"ס חותרת להביא להפרדה בין המינים גם בבתי הספר של "סוכנות הסעד והתעסוקה" של האו"ם (UNRWA).
- משטרת חמא"ס משמשת כ"משטרת צניעות", והיא פועלת – לצד פקחים של משרד ההקדשים למעצר נשים שיוצאות לרחוב בלבוש בלתי צנוע, ולכפיית ההפרדה בין המינים. בכלל זאת, זוגות ברחוב נאלצים להציג תעודת נישואין, נוכח האיסור על הופעת זוגות בלתי נשואים ברחובות.
- **במסגרת הנחלת אורח חיים אסלאמי** – חמא"ס הטילה פיקוח על פעילויות "קפה אינטרנט" והיא מקיימת מסע הסברה נרחב, במסגדים ובאמצעות תליית כרזות, חלוקת עלונים וכרוזים, המזהירים מפני "בתי קפה אינטרנט", תחנות טלוויזיה חילוניות וגלישה באתרי אינטרנט מתירניים.
- **גיוס התקשורת ומערכת החינוך להפצת תכנים אסלאמיים ואידיאולוגיה של חמא"ס**. במסגרת זו, הוגברו שיעורי הדת בבתי הספר ובמסגדים, הוחלפו מורים מזוהי פת"ח במורים מזוהי חמא"ס, וכן הונהגו שיעורי דת בין כותלי מתקני הכליאה של חמא"ס, כאשר ההתחזקות הדתית מהווה תמריץ לאסירים לקיצור עונשם. בתחום התקשורת – הוגבר הפיקוח על אמצעי התקשורת וניכר מאמץ למתן צביון אסלאמי לשיח הציבורי, באמצעות הצפת התקשורת בתוכניות אסלאמיות, והגברת המסרים הפומביים של אנשי דת ומנהיגים פוליטיים ברוח האסלאם, וכפי שכבר הוזכר באמצעות הלבוש המסורתי של מגישות הטלוויזיה (כולל רעלה).
- **הקמת מוסדות דת ומבנים ציבוריים בעלי סממנים אסלאמיים**. במסגרת זו פועלת חמא"ס להקמת מסגדים חדשים (ושיפוץ מסגדים קיימים), להקמת "מדרסות" (בתי ספר ללימודי הלכה), ומרכזים לשינון הקוראן וכן להקמת בתי

דין שרעיים (ברוח ההלכה האסלאמית). יצוין, כי בחודשים יולי-אוגוסט הנהיגה חמא"ס ניכוי בגובה 1% משכרם של כל עובדי המגזר הציבורי, וזאת למימון מחנות קיץ לשינון קוראן. אגב, 7 החניכים המצטיינים מקבלים – כפרס על שקדנותם – נסיעת עליה לרגל למכה.

- בנוסף, בולט מאמץ להקמת מוסדות כלכלה וסעד בעלי אוריינטציה אסלאמית. במסגרת זו יצוינו: הקמת "הבנק הלאומי האסלאמי" וחברת הביטוח "אלמלתזם" (העוסקת גם בהשקעות ובמימון), **הצפויים לעבוד על פי קוד הכלכלה האסלאמית, המנסה לשלב פעילות פיננסית עם ערכי מוסר אסלאמיים.** עיקר ביטויה של הכלכלה האסלאמית הוא האיסור על גביית ריבית, והחתימה להשגת צדק חברתי, באמצעות הסכמי שיתוף ברווחים (וגם בהפסדים). בפועל, הכלים הפיננסיים האסלאמיים הם אותם כלים מוכרים, אך בלבוש ובמינוח אסלאמי.

- **חקיקת חוקים ברוח האסלאם.** במסגרת זו, "הלשכה לייעוץ משפטי וחקיקה", הכפופה ל-חמא"ס, הודיעה (נובמבר 2008) על כוונתה לפרסם "חוק עונשין" חדש, העולה בקנה אחד עם "דיני ההלכה המוסלמית". הכוונה לקדם חקיקה ברוח זו באה לידי ביטוי גם בידיעה שפורסמה באחרונה (יוני 2009) באמצעי התקשורת של חמא"ס, לפיה "המועצה המחוקקת" אישרה בקריאה שנייה תיקונים ל"חוק העונשין", שמטרתם למנוע "תופעות בלתי מוסריות ברחוב".

ביטוי נוסף לתהליכי האסלאמיזציה וההקצנה ברצועה בעקבות שלטון חמא"ס ניתן לראות בהתחזקות ארגוני "הג'יהאד העולמי" ורעיונות "הסלפיה" (זרם הדוגל בחזרה לאסלאם המקורי). בין הקבוצות מזוהי ה"ג'יהאד העולמי" ניכרות גם קבוצות של פורשי חמא"ס (כגון ה"ג'לג'לת") שהקימו קבוצות אסלאמיות/קיצוניות יותר בעקבות אכזבתם מהוויתורים, שעושה חמא"ס בראייתם, מדרך "הג'יהאד".

קבוצות אלה פועלות לא רק לביצוע טרור מול ישראל, אלא גם ל"החזרה בתשובה" של המוסלמים ולעקירת אלמנטים "לא מוסריים" (בראייתם) ברצועה. במסגרת זו, הם

מנהלים מלחמת חורמה בבתי קפה אינטרנט, בחנויות לממכר לבני נשים, בדוכני קלטות וידאו, בטענה לממכר תכנים מיניים ולהפצת פריצות מינית. בנוסף, מתנהלת מצד התקפה גם נגד המיעוט הנוצרי (בלטו בשנים האחרונות: תקיפת בית ימק"א, בית ספר לנזירות, בית הספר הבין-לאומי בבית להיא ועוד..).

פעילותן של קבוצות אלה שואבת עידוד, מחד, מנוכחות חמא"ס בשלטון, בבחינת קבלת לגיטימציה לכפיית אורח החיים המוסלמי, אך מאידך היא מהווה קריאת תיגר על חמא"ס, שלכאורה לא עושה די "ניקוי מוסרי" של הרצועה ומאלצת קבוצות אלה לקבל על עצמן את העשייה בכיוון זה. ואילו חמא"ס – כדי לא להשאיר את הזירה בידי גורמים חוץ שלטוניים אלה, מקצינה את עמדותיה כדי לא לפגור אחרי הקבוצות הפונדמנטליסטיות, וכדי לא לאפשר להם פתחון פה למתיחת ביקורת עליה בתחום זה.

סיכום

לאחר שהשתלטה על הרצועה והצליחה לבסס ולייצב את שלטונה שם, פועלת חמא"ס ליתר אסלאמיזציה של הרצועה. זאת, **ברוח האידיאולוגיה שלה, ושאיפתה להקמת "ח'ליפות אסלאמית" (מדינת הלכה מוסלמית) במקום מדינת ישראל.**

הכתבת סדר היום האסלאמי בידי חמא"ס נעשית בהדרגה – בעיקר, כדי לא לעורר נגד חמא"ס ביקורת רבה מדי מצד הציבור הפלסטיני ברצועה – אך גם בעקביות, כאשר התחזקות זרמי "הסלפיה" והקבוצות האסלאמיות הקיצוניות ברצועה, מהווה "רוח גבית", המאלצת את חמא"ס להפגין את נאמנותה לעקרונות האסלאם ולרצונה להנחילם. כפועל יוצא מכך **מתחזקת מגמת האסלאמיזציה וההקצנה של רצועת עזה.**

האוכלוסייה ברצועה **"מיישרת קו" עם חמא"ס**, בין אם היא עושה כן מתוך **בחירה מודעת באידיאולוגיה הדתית כאלטרנטיבה**, ולא רק פוליטית, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בניצחון חמא"ס בבחירות ל"מועצה המחוקקת" (בראשית 2006), **ובין אם בליט ברירה**. שכן חמא"ס הוכיחה כי היא נוקטת "יד קשה" בטיפול במתנגדיה (הפעילות האלימה נגד חמולות ח'ילס (פת"ח), ודע'מוש ("צבא האסלאם") ונגד אנשי "ג'נד אנצאר אללה" ("ג'יהאד עולמי"), והרושם הוא כי הציבור "הבין את המסר" ולפיכך **חושש להיות מסומן כ"יוצא דופן" או כמתנגד לשלטון.**

מכל מקום, בין אם היענות הציבור ליישום הנורמות האסלאמיות היא תוצאה של בחירה או בכפייה, העובדה כי חמא"ס מקדמת מהלכים להטמעת אורח החיים האסלאמי, והציבור נענה לכך, גם אם מתוך אילוץ, **סופה שתהפוך את רצועת עזה תחת שלטון חמא"ס לאדוקה ואסלאמית יותר.**